

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Efektivnější pomoc osobám v hmotné nouzi
a doporučení pro změnu zákona

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Marcela Zvonařová

Vypracoval:
David Brunclík, DiS.

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Efektivnější pomoc osobám v hmotné nouzi a doporučení pro změnu zákona zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

Brno 20.04.2012

.....

David Brunclík, DiS.

Poděkování

Chci poděkovat za odborné vedení bakalářské práce paní Mgr. Marcele Zvonařové, za její cenné rady a připomínky, které mi poskytla při jejím zpracování.

Dále bych chtěl poděkovat své snoubence za povzbuzení a podporu po celou dobu studia.

David Brunclík, DiS.

OBSAH

	ÚVOD	3
1.	SYSTÉM POMOCI V HMOTNÉ NOUZI	5
1.1	Historie, současnost a vývoj zákona o pomoci v hmotné nouzi	6
1.2	Životní a existenční minimum	6
1.3	Dávky pomoci v hmotné nouzi	8
1.3.1	Příspěvek na živobytí	9
1.3.2	Doplatek na bydlení	11
1.3.3	Mimořádná okamžitá pomoc	12
2.	OSOBY V HMOTNÉ NOUZI	14
2.1	Hmotná nouze	14
2.2	Rizikové skupiny a sociální aspekty vzniku hmotné nouze	15
2.2.1	Ztráta sociálního statusu	16
2.2.2	Snížení životní úrovně	17
2.2.3	Sociální izolace	17
2.3	Sociální práce a následná pomoc osobám v hmotné nouzi	17
3.	EFEKTIVNĚJŠÍ POMOC OSOBÁM V HMOTNÉ NOUZI	21
3.1	Efektivnější pomoc	21
3.2	Charakteristika oblastí pro návrh opatření	22
3.2.1	Problematika veřejné služby a její návaznosti na příspěvek na živobytí	22
3.2.2	Stanovení rozhodného období pro zjišťování příjmů	24
3.3	Vztah tématu k sociální pedagogice	25
	EMPIRICKÁ ČÁST	27
4.	KVALITATIVNÍ VÝZKUMNÁ STRATEGIE	28
4.1	Výzkumné cíle a časový harmonogram	29
4.2	Charakteristika výzkumné techniky kvalitativního výzkumu	29
4.3	Postup při zpracování a analýze dat	31
5.	PŘÍPADOVÉ STUDIE A JEJICH ANALÝZA	32
5.1	Případové studie k problematice veřejné služby a její návaznosti na příspěvek na živobytí	32
5.2	Případové studie k problematice stanovení rozhodného období pro zjišťování příjmů	36

5.3	Analýza případových studií k problematice veřejné služby a její návaznosti na příspěvek na živobytí	41
5.4	Analýza případových studií k problematice stanovení rozhodného období pro zjišťování příjmů	43
	ZÁVĚR	44
	RESUMÉ	46
	ANOTACE	47
	SEZNAM POUŽITÉ LITETRATURY A DALŠÍCH PRAMENŮ	48

ÚVOD

Pomoc osobám v hmotné nouzi spadá do systému sociálního zabezpečení, který od roku 1989 prošel celou řadou zásadních změn. Změny v tomto překotném období se pochopitelně promítly i do zákona o sociální potřebnosti, který pomoc sociálně potřebným dříve upravoval. Naše společnost, myšlení lidí i přístup státu zaznamenaly veliký posun. Zejména změna přístupu státu doznala zásadního obratu. Od paternalistického přístupu státu k větší zodpovědnosti jednice za svůj život. Postupem času se ale zákon o sociální potřebnosti ukázal jako nevyhovující. Navíc byl mnohokrát novelizován a právní úprava pomoci sociálně potřebným byla roztříštěna do velkého množství právních předpisů. Proto vznikla potřeba přijmout zákon nový.¹ Tímto zákonem se stal zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o pomoci v hmotné nouzi), který měl být moderní formou pomoci osobám s nedostatečnými příjmy, motivující tyto osoby k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojení životních potřeb a měl být jedním z nástrojů státu v boji proti sociálnímu vyloučení. V podstatě od samého počátku se ale ukázalo, že tento zákon není dokonalý a obsahuje celou řadu problematických pasáží. Ministerstvo práce a sociálních věcí však tyto problémy dlouhodobě neřešilo, a ačkoli byl zákon o pomoci v hmotné nouzi již nesčetněkrát novelizován, jednalo se převážně o novelty technického charakteru, případně o novelty nepříliš kvalitní, které naopak řadu dalších problémů způsobily.

Od schválení zákona o pomoci v hmotné nouzi uplynulo již 6 let a více než pětiletá aplikace tohoto zákona v praxi ukázala potřebu úpravy mnoha ustanovení či jejich zpřesnění tak, aby umožňovala efektivnější pomoc osobám v hmotné nouzi na území České republiky.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zjistit, zda ve vybraných oblastech zákona o pomoci v hmotné nouzi je právní úprava účinná do 31.12.2011 pro praxi vyhovující, a pokud ne, tak navrhnout opatření vedoucí k efektivnější pomoci osobám v hmotné nouzi prostřednictvím změny zákona. Aby měly navržené změny v současné ekonomické a politické krizi šanci na úspěch, měly by být přínosné nejen pro občany, ale také pro stát samotný.

Abych mohl odpovědět na hlavní cíl bakalářské práce, je zapotřebí zjistit, zda je výkon veřejné služby ve výši 20 či 30 hodin v kalendářním měsíci více motivující u osob samostatně posuzovaných než u osob posuzovaných se společně posuzovanými osobami,

¹ *Důvodová zpráva k zákonu č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi*

a dále zjistit, zda je stanovení rozhodného období pro zjišťování příjmů pro osoby v hmotné nouzi přehledné a spravedlivé.

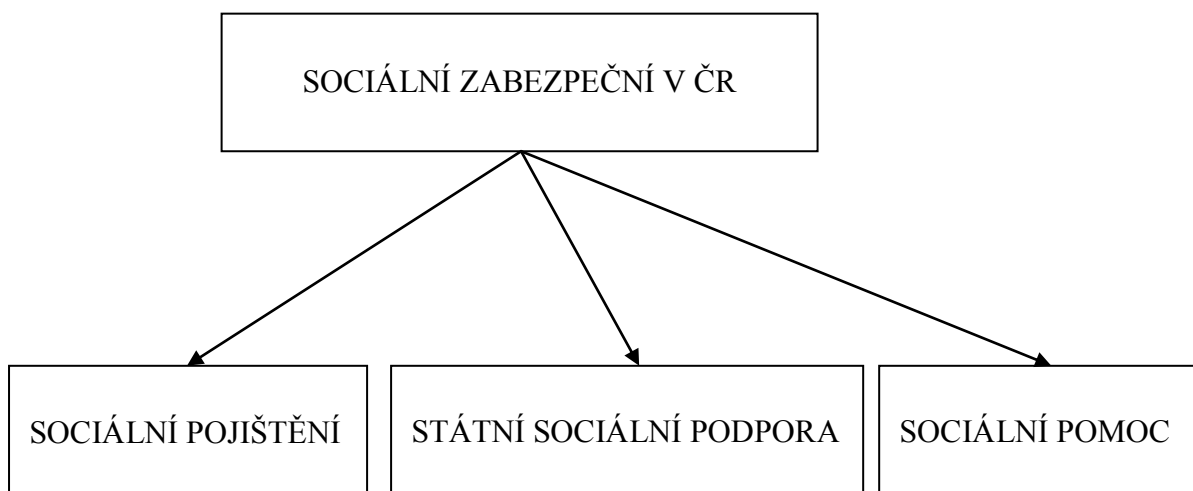
1. SYSTÉM POMOCI V HMOTNÉ NOUZI

„*Systém pomoci v hmotné nouzi je moderní formou pomoci osobám s nedostatečnými příjmy, motivující tyto osoby k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojení životních potřeb. Je jedním z opatření, kterými Česká republika bojuje proti sociálnímu vyloučení.*“²

Zajištění základních životních podmínek vychází z článku 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Rozumí se jimi základní podmínky biologické, psychické a sociální.³

Systém sociálního zabezpečení byl v 90. letech transformován na systém sociální ochrany obyvatelstva, který je tvořen třemi samostatnými, vzájemně na sebe navazujícími tzv. „pilíři“ sociálního zabezpečení. Jedná se o sociální pojištění, které řeší situace, na něž se občan předem připravuje odváděním příspěvků do systému nemocenského, důchodového pojištění a na státní politiku zaměstnanosti, za druhé systém státní sociální podpory řešící situace, kdy je účelné podpořit především rodiny s dětmi a do třetice výše zmíněný systém sociální pomoci.⁴

Obr. č. 1 Schéma sociálního zabezpečení v ČR



² Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/cs/5>

³ KOTÝNOVÁ, M. 2007.

⁴ KREBS, V. a kol. 2007.

1.1 Historie, současnost a vývoj zákona o pomoci v hmotné nouzi

Zákon o pomoci v hmotné nouzi byl schválen v roce 2006. Od té doby byl již dvacetkrát novelizován, většinou se jednalo o novely převážně technického charakteru, anebo o novely z hlediska celkového nastavení systému nepříliš významné. V současné době je oběma komorami Parlamentu ČR projednávána další novela, tentokrát se ale jedná o novelu zásadního rázu. Pokud bude schválena, s účinností od 01.01.2012 dojde k největším úpravám tohoto zákona od jeho vzniku.

„Hlavním cílem úpravy je zefektivnění práce orgánů pomoci v hmotné nouzi a snížení administrativní zátěže, a to sjednocením výplatního místa na jeden orgán státní správy - na Úřad práce ČR. V návaznosti na sjednocení výplatního místa je cílem úprav také přesunutí institutu veřejné služby z kompetence obce na stát, avšak při zachování jednoznačné role obce, která po dohodě s krajskou pobočkou Úřadu práce bude i nadále veřejnou službu moci organizovat. Dalším cílem úpravy zákona o pomoci v hmotné nouzi je zjednodušení správního řízení, zvýšení motivace osob k řešení jejich nepříznivé sociální situace a položení důrazu na sociální práci s osobami, které dlouhodobě setrvávají ve stavu hmotné nouze.“⁵

1.2 Životní a existenční minimum

Krebs definuje životní minimum jako *„soubor statků a služeb, který umožňuje domácnosti nebo jednotlivci uspokojovat jejich potřeby v míře uznané společností v dané etapě za minimálně nezbytné.“⁶*

Životní minimum se jako pojem, tedy státem definovaná hranice chudoby, stalo součástí českého právního řádu v roce 1991 prostřednictvím zákona č. 463/1991 Sb., o životním minimu.

Životní minimum bylo zákonem o životním minimu definováno jako *„společensky uznaná minimální hranice příjmu občana, pod níž nastává stav jeho hmotné nouze.“⁷*

⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 366/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. 41-42 s

⁶ KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2007, 267 s.

⁷ Ust. § 1 zákona č. 463/1991 Sb., o životním minimu, ve znění platném do 31.12.2006

Životní minimum se od roku 1991 do konce roku 2006 skládalo ze dvou částek, přičemž ta první sloužila k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb osob a ta druhá k zajištění jejich nezbytných nákladů na domácnost.

S účinností od 01.01.2007 došlo ke změně, a to přijetím zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, který přešel zákon č. 463/1991 Sb., o životním minimu, nahradil. Životní minimum již není dvousložkové, ale jednosložkové. Částky k zajištění nezbytných nákladů na domácnost z něj byly úplně vyloučeny a nově upraveny zákonem o státní sociální podpoře (v rámci dávky příspěvku na bydlení) a zákonem o pomoci v hmotné nouzi (v rámci dávky doplatku na bydlení).

Životní minimum je v § 1 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi definováno jako minimální hranice peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.

Obr. č. 2 Částky životního minima platné od 01.01.2007 do 31.12.2011⁸

pro jednotlivce	3.126 Kč
pro první dospělou osobu v domácnosti	2.880 Kč
pro druhou a další dospělou osobu v domácnosti	2.600 Kč
pro nezaopatřené dítě ve věku do 6 let	1.600 Kč
pro nezaopatřené dítě ve věku od 6 do 15 let	1.960 Kč
pro nezaopatřené dítě ve věku od 15 do 26 let	2.250 Kč

S účinností od 01.01.2007 byl také nově zaveden pojem existenčního minima. Existenční minimum se týká především těch osob, které nejsou ochotny spolupracovat na změně své nepříznivé ekonomické a sociální situace, ačkoli k tomu mají předpoklady.⁹

Existenční minimum je v § 1 odst. 1 tohoto zákona definováno jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití. Částka existenčního minima je pro všechny osoby stejná

⁸ Dostupné na: http://portal.mpsv.cz/soc/hn/obcane/zivotni_min.

⁹ KOTÝNKOVÁ, M. 2007.

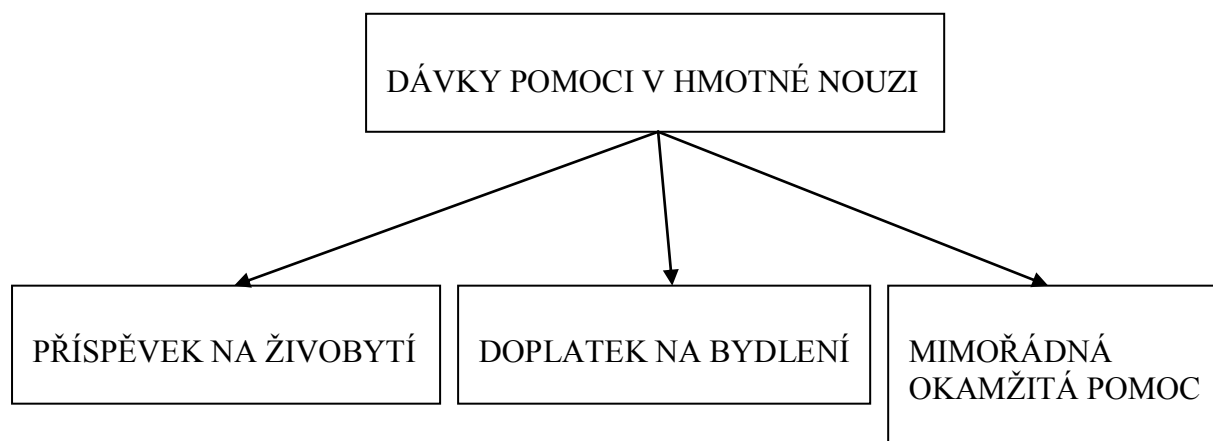
a činí 2.020 Kč měsíčně. Existenční minimum nelze použít u nezaopatřeného dítěte, u poživatelů starobního důchodu, u osoby starší 68 let a u osoby invalidní ve třetím stupni.

1.3 Dávky pomoci v hmotné nouzi

„Dávky pomoci v hmotné nouzi řeší jednotlivé sociální situace osob, které se z nejrůznějších důvodů ocitají v situaci hmotné nouze, charakterizované nedostatkem finančních i věcných prostředků, které osoba, popřípadě společně posuzované osoby potřebují k zabezpečení základních životních podmínek, tj. podmínek nezbytných k uspokojení základních biologických, psychických a sociálních potřeb.“¹⁰

Pomoc osobám v hmotné nouzi je zajišťována na základě a v mezích zákona o pomoci v hmotné nouzi, prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi. Zákon rozeznává tři základní dávky pomoci v hmotné nouzi, jsou jimi příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc.

Obr. č. 3 Dávky pomoci v hmotné nouzi



¹⁰ PŘIB, J. KEPKOVÁ, M. NIEDERLE, P. aj. *Průvodce sociálními dávkami 2011*. 1. vyd. Praha: Ermat Praha, 2011, 94-95 s.

1.3.1 Příspěvek na živobytí

Příspěvek na živobytí je základní a také nejvíce frekventovanou dávkou pomoci v hmotné nouzi. Řeší situaci jednotlivců, ale také společně posuzovaných osob ve chvíli, kdy nemají dostatečný příjem k zabezpečení výživy a základních osobních potřeb. Základními osobními potřebami se potom rozumí například náklady na ošacení či osobní hygienu.

Důležité je určení okruhu společně posuzovaných osob. Okruh společně posuzovaných osob je dán zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů. V případě samostatně žijících osob je situace jednoduchá, v případě větších rodinných celků je to složitější. Společně se posuzují manželé nebo osoby, které uzavřeli registrované partnerství, dále pak rodiče a nezletilé nezaopatřené děti, rodiče a zletilé děti, pokud tyto děti společně s rodiči užívají byt a nejsou společně posuzovány s jinými osobami, a dále se společně posuzují tzv. jiné osoby, které společně užívají byt, s výjimkou osob, které písemně prohlásí, že spolu trvale nežijí a společně neuhrazují náklady na své potřeby.¹¹

Společné posuzování osob do jisté míry kopíruje vyživovací povinnost dle zákona o rodině. Vzhledem k tomu, že v praxi dochází k různým situacím, které jsou naprosto specifické a individuální, má orgán pomoci v hmotné nouzi možnost z okruhu společně posuzovaných osob některou osobu vyloučit. Na žádost žadatele o dávku tak může vyloučit tu osobu, u které žadatel prokáže, že společně s ním tato osoba neužívá byt a společně s ním se nepodílí na úhradě nákladů společných potřeb. Dále pak může dojít k situacím, kdy lze jednu osobu posuzovat v rámci dvou či více okruhů společně posuzovaných osob, v tomto případě pak orgán pomoci v hmotné nouzi určí, do kterého okruhu osoba patří, a to podle skutečného soužití osob.

Nárok na příspěvek na živobytí vzniká, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem osoby či společně posuzovaných osob částky živobytí.¹²

Přiměřené náklady na bydlení jsou zákonem definovány jako odůvodněné náklady na bydlení, maximálně však do výše 30 %, v Praze 35 %, příjmu osoby či společně posuzovaných osob.

Částka živobytí je stanovena pro každou osobu individuálně, a to na základě hodnocení její snahy (např. snaha o zvýšení příjmu vlastní prací, uplatnění nároků a pohledávek, prodej či

¹¹ Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

¹² Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění účinném do 31.12.2011

jiné využití majetku, apod.), možností a potřeb (např. je zohledněna potřeba dietního stravování). V případě společně posuzovaných osob se jejich částky živobytí sčítají. Částky živobytí se odvíjí od částek existenčního a životního minima. Skrze částku živobytí stát realizuje svoji politiku.

Částka živobytí osoby činí

- a) u nezaopatřeného dítěte částku životního minima, popřípadě zvýšenou podle § 29,
- b) u osob, u kterých se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací (§ 11 odst. 3), s výjimkou nezaopatřených dětí, částku existenčního minima zvýšenou o polovinu částky rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem, popřípadě zvýšenou o částky uvedené v § 26 až 29,
- c) u osoby, pokud není uvedena v písmenu a) nebo b), která nesplnila povinnost uvedenou v § 12 odst. 3, částku existenčního minima; zvýšení částky živobytí podle § 25 až 28 a 30 této osobě nenáleží,
- d) u osoby, která není uvedena v písmenech a) až c), e) až h), částku existenčního minima, popřípadě zvýšenou o částky uvedené v § 25 až 30,
- e) u osoby, která není uvedena v písmenu a) nebo b) a dluží na výživném pro nezletilé dítě částku vyšší než trojnásobek měsíční splátky stanovené rozhodnutím soudu, nebo vyšší než částku, která by připadala na 3 měsíce, je-li plnění vyživovací povinnosti stanoveno jiným způsobem, částku existenčního minima, nejde-li o osobu, které vznikl dluh na výživném až po podání žádosti o příspěvek na živobytí a která z důvodu nedostatečného příjmu podala soudu návrh na zrušení nebo snížení výživného; zvýšení částky živobytí podle § 25 až 28 a 30 této osobě nenáleží.
- f) u osoby, která vykonávala dobrovolnickou službu nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 30 hodin v kalendářním měsíci, částku existenčního minima zvýšenou o polovinu rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem, popřípadě zvýšenou o částky uvedené v § 25 až 30,
- g) u osoby, která pobírá příspěvek na živobytí déle než 6 kalendářních měsíců, částku existenčního minima; zvýšení částky živobytí podle § 25 až 28 a 30 této osobě nenáleží. Toto ustanovení se nevztahuje na osobu, u které se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací (§ 11 odst. 3), osobu pobírající podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci, osobu, která má příjem z výdělečné činnosti, osobu, která je invalidní v prvním nebo ve

druhém stupni, a osobu, která vykonává dobrovolnickou službu nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci.¹³

Výše příspěvku na živobytí se stanovuje jako rozdíl mezi živobytím minimem osoby či společně posuzovaných osob a jejich příjmem, od kterého se odečtou přiměřené náklady na bydlení.¹⁴

1.3.2 Doplatek na bydlení

Doplatek na bydlení slouží společně s dávkou státní sociální podpory – příspěvkem na bydlení, k úhradě odůvodněných nákladů na bydlení. Výše doplatku na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení (tj. nájmu, služeb spojených s bydlením a nákladů za dodávky energií) zůstala osobě či společně posuzovaným osobám částka živobytí.

Okruh společně posuzovaných osob je pro účely doplatku na bydlení shodný s okruhem používaným pro účely příspěvku na bydlení ze systému státní sociální podpory.

Pro získání nároku na doplatek na bydlení musí žadatel splnit celou řadu zákonem stanovených podmínek. Nárok na doplatek na bydlení má dle ustanovení § 33 zákona o pomoci v hmotné nouzi vlastník nebo nájemce bytu, který užívá byt a jehož příjem (příjem společně posuzovaných osob) je po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení nižší než částka jeho živobytí (částka živobytí společně posuzovaných osob). Podmínkou nároku na doplatek na bydlení je získání nároku na příspěvek na živobytí a nároku na příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory. Doplatek na bydlení lze poskytnout pouze tehdy, jestliže osoba užívá byt, jehož je vlastníkem nebo nájemcem, v obci, v níž je hlášena k pobytu podle zvláštních právních předpisů.

Zákon o pomoci v hmotné nouzi pamatuje i na specifické situace spojené s bydlením, které v praxi mohou nastat. V případech hodných zvláštního zřetele tak může orgán pomoci v hmotné nouzi rozhodnout, že za nájemce považuje pro účely doplatku na bydlení i osobu dlouhodobě užívající jinou než nájemní formu bydlení. V praxi se potom jedná o situace, kdy osoba bydlí například na ubytovně na základě smlouvy o ubytování, v azylovém domě, v podnájmu, obývá byt po ukončení nájemní smlouvy, apod.

¹³ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění účinném do 31.12.2011

¹⁴ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění účinném do 31.12.2011

Výše doplatku na bydlení se vypočte tak, že se od částky odůvodněných nákladů na bydlení připadajících na kalendářní měsíc (snížené o příspěvek na bydlení náležející za předchozí kalendářní měsíc) odečte částka, o kterou příjem osoby/společně posuzovaných osob (včetně vyplaceného příspěvku na živobytí) převyšuje částku živobytí osoby (společně posuzovaných osob).¹⁵

1.3.3 Mimořádná okamžitá pomoc

„Pojem mimořádná okamžitá pomoc v sobě obsahuje dva významy. Jednak jde o název dávky samotné, jednak jde o vyjádření účelu této dávky, tj. tato dávka je poskytována mimo podmínky nároku na předchozí dvě dávky pomoci v hmotné nouzi, a určitou situaci, v zákoně na příkladech uvedené, řeší mimořádným způsobem a okamžitě s ohledem na čas. Podstatné je, že osoba nemusí být v situaci hmotné nouze pro příspěvek na živobytí nebo doplatek na bydlení, ale že se nachází ve specifické situaci, kterou právě bez mimořádné a okamžité pomoci ze strany státu nedokáže sama vyřešit. Jde o dávku jednorázovou, na kterou vzniká nárok v okamžiku, kdy je osoba orgánem pomoci v hmotné nouzi uznána za osobu v hmotné nouzi, protože se dostala do některé ze sociálních situací uvedených v zákoně.“¹⁶

Prostřednictvím mimořádné okamžité pomoci může být občanovi poskytnuta jednorázová peněžité pomoc v situacích nepříznivého a mimořádného charakteru, které je zapotřebí řešit bezodkladně. Zákon stanoví šest takových situací:

- první situace může nastat v momentě, kdy osoba nesplňuje podmínky pro přiznání dvou základních dávek pomoci v hmotné nouzi – příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení, ale hrozí jí vážná újma na zdraví, dávka se poskytuje k doplnění příjmu osoby do výše existenčního minima (v případě nezaopatřeného dítěte do životního minima), tedy do 2.020 Kč,
- druhá situace – jde o pomoc osobám postiženým vážnou mimořádnou událostí (povodeň, zemětřesení, vichřice, ekologická havárie, požár, apod.), dávku lze jednorázově poskytnout až do výše patnáctinásobku částky životního minima jednotlivce (tj. až do výše 46.890 Kč),

¹⁵ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění účinném do 31.12.2011

¹⁶ NIEDERLE, P. *Zákon o pomoci v hmotné nouzi a zákon o životním a existenčním minimu*. Praha: Institut pro místní správu Praha, 2009, 57 s.

- třetí situace – jde o pomoc osobám, které nemají vzhledem k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné prostředky k úhradě jednorázového výdaje spojeného např. s úhradou poplatku za vystavení duplikátů osobních dokladů nebo v případě ztráty peněžních prostředků, dávku lze poskytnout až do výše tohoto jednorázového výdaje,
- čtvrtá situace – jde o pomoc osobám, které nemají vzhledem k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné prostředky k nákupu nebo opravě předmětů dlouhodobé potřeby (např. nábytku, plynového kotle, pračky, ledničky, vysavače, apod.),
- pátá situace – jde o pomoc osobám, které nemají vzhledem k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné prostředky k úhradě odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřených dětí, dávku lze poskytnout až do výše těchto výdajů, v průběhu kalendářního roku maximálně do výše desetinásobku částky životního minima jednotlivce (tj. 31.260 Kč),
- poslední, šestá situace – jde o pomoc osobám ohroženým sociálním vyloučením. Jde např. o osoby propuštěné z vazby či trestu odnětí svobody, osoby propuštěné po ukončení léčby chorobných závislostí ze zdravotnického zařízení, psychiatrické léčebny nebo léčebného zařízení pro chorobné závislosti, osoby bez přístřeší, osoby propuštěné ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti, respektive v 19 letech, apod. Dávku lze jednorázově poskytnout až do výše 1.000 Kč, přičemž v rámci jednoho měsíce může být dávka poskytnuta i opakovaně. V průběhu roku však nesmí součet poskytnutých dávek překročit čtyřnásobek částky životního minima jednotlivce (tj. 12.504 Kč).¹⁷

¹⁷ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění účinném do 31.12.2011

2. OSOBY V HMOTNÉ NOUZI

Zákon o pomoci v hmotné nouzi upravuje poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám, které se nacházejí v hmotné nouzi, prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi.

2.1 Hmotná nouze

Pojem „hmotná nouze“ není v zákoně o pomoci v hmotné nouzi, a ani v jiných právních normách, jednoznačně definován. Zákon o pomoci v hmotné nouzi obsahuje jak pozitivní, tak i negativní vymezení hmotné nouze. Pozitivní vymezení hmotné nouze je uvedeno v ustanovení § 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi. Konkrétní podmínky stavu hmotné nouze jsou upraveny pro každou dávku samostatně.

„Jde v zásadě o stav, kdy osoba či rodina nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojování základních životních potřeb na úrovni ještě přijatelné pro společnost. Současně si tyto příjmy nemůže z objektivních důvodů zvýšit (vlastní prací, uplatněním nároků a pohledávek, prodejem nebo využitím majetku) a vyřešit tak svoji nelehkou situaci vlastním přičiněním.“¹⁸

Ustanovení § 3 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi definuje negativní vymezení hmotné nouze. V hmotné nouzi podle tohoto ustanovení není osoba, která

- a) není v pracovním nebo obdobném vztahu ani nevykonává samostatnou výdělečnou činnost a není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání, s výjimkou osob uvedených v § 11 odst. 3,
- b) je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání a bez vážných důvodů odmítla vykonávat krátkodobé zaměstnání nebo účastnit se v cíleném programu k řešení zaměstnanosti, a to po dobu 3 kalendářních měsíců následujících po měsíci, ve kterém došlo k odmítnutí,
- c) prokazatelně neprojevuje dostatečnou snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním (§ 11),
- d) je osobou samostatně výdělečně činnou nebo spolupracující osobou a její příjem po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí proto, že se nepřihlásila k nemocenskému pojištění, a proto nemá dávky z tohoto pojištění,
- e) je osobou, které byla za neplnění povinností zákonného zástupce dítěte spojených s řádným plněním povinné školní docházky uložena sankce podle zvláštního právního předpisu, a to po dobu 3 měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o uložení sankce,

¹⁸ Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/cs/5>

f) nastoupila výkon zabezpečovací detence nebo trestu odnětí svobody nebo byla vzata do vazby a tato skutečnost trvala po celý kalendářní měsíc,
g) je osobou, jíž se poskytuje ústavní péče v psychiatrické léčebně nebo v léčebně pro dlouhodobě nemocné déle než 3 kalendářní měsíce, nebo
h) je osobou, které podle zvláštního právního předpisu nevznikl nárok na nemocenské proto, že si úmyslně přivodila pracovní neschopnost, nebo jí vznikla pracovní neschopnost zaviněnou účastí ve rvačce, bezprostředním následkem opilosti nebo užití omamných prostředků anebo při spáchání úmyslného trestného činu, a proto jí nemocenské nenáleží nebo náleží ve snížené výši.¹⁹

2.2 Rizikové skupiny a sociální aspekty vzniku hmotné nouze

Kodymová, Koláčková in Matoušek (2005) uvádí, že „mezi rizikové skupiny patří v našich podmínkách zejména jakkoli zdravotně znevýhodnění občané, mladí lidé, zejména absolventi škol bez praxe, lidé s nízkým vzděláním a malou kvalifikací, lidé v předdůchodovém věku, ženy a příslušníci romského etnika“.²⁰ Nejvíce rizikovou skupinou pobírající dávky pomoci v hmotné nouze jsou nezaměstnaní, ale i další skupiny, přičemž nezaměstnanost u nich sehrává sekundární roli.

U osob pobírajících dávky pomoci v hmotné nouzi dochází dle Vágnerové ke změnám v oblasti kognitivních a afektivních procesů, v uspokojování potřeb a změny chování.²¹ Látka (1998) in Matoušek (2005) „varuje před vznikem „motivační dispozice“ k nezaměstnanosti (rozhodnutí zůstat dlouhodobě nezaměstnaný a využívat ke své obživě rodiny, sociálního systému nebo nelegální činnosti)“.²²

¹⁹ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění účinném do 31.12.2011

²⁰ MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005, 301 s.

²¹ VÁGNEROVÁ, M. 1999.

²² MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005, 306 s.

Dalšími faktory, které ovlivňují vznik nezaměstnanosti a tím i následně vznik hmotné nouze jsou:

- **vzdělání** – „*lidé s nízkou kvalifikací a s nízkou úrovní vzdělanosti jsou více ohroženi ztrátou zaměstnání*“.²³ S ohledem na dnešní ekonomickou a sociální situaci však ani vyšší vzdělání není zárukou jistoty pracovního uplatnění.
- **věk** – ze Statistické ročenky z roku 2011 je zřejmé, že absolventi škol a osoby starší 50 let těžko hledají své pracovní uplatnění. V návaznosti na tento fakt tak u nich roste řada negativních důsledků, na které upozorňuje i Vágnerová. U osob starší 50 let sehrává důležitou roli také jejich zdravotní stav, méně sil a sklon k rezignaci.²⁴
- **sociální kategorie** (nejnižší sociální vrstvy) – mají své vlastní hodnoty a normy, dochází zde ke zvýšenému výskytu osobnostní nebo sociální patologie. Nejsou schopny akceptovat zaměstnání jako trvalejší zdroj finanční nezávislosti na sociální podpoře. Vágnerová operuje s pojmem *underclass*, který „*je typický odcizením od společnosti, s pocitem těchto lidí, že do ní nepatří a nejsou zde akceptováni*“.²⁵

Dávky pomoci v hmotné nouzi ovlivňují u jedince jeho celkovou životní úroveň. U jedince dochází ke ztrátě sociálního statutu, ke snížení životní úrovně, která může vést až k tzv. sociální izolaci.

2.2.1 Ztráta sociálního statusu

U osob pobírající dávky hmotné nouze vzniká dlouhodobá ekonomická nejistota. Jde o jakési souhrnné vyjádření pozice člověka v určité společnosti, která je velmi úzce provázána s oceněním druhých. Stanovuje místo jedince v sociální hierarchii uvnitř dané skupiny. Sociální status definuje Giddens in Matoušek (2005) „*jako „sociální prestiž, kterou má*

²³ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 1999, 407 s.

²⁴ VÁGNEROVÁ, M. 1999.

²⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 1999, 409 s.

*určitá skupina v očích ostatních členů společnosti. Tato prestiž je spojena s charakteristickým způsobem života, který se od členů této skupiny očekává“.*²⁶

2.2.2 Snížení životní úrovně

U osob pobírajících dávky pomoci v hmotné nouzi se mění jejich životní úroveň. Tito lidé si nejsou schopni udržet svoji dosavadní životní úroveň, zvláště pokud žijí sami. Kuchařová (1991), Mareš (1999) in Matoušek (2005) hovoří o tzv. relativní chudobě. *„Pocit chudoby lze nalézt v každé sociální vrstvě i v každé společnosti, protože vzniká srovnáváním. Za chudého se může považovat každý, kdo ví o někom bohatším, než je sám“.*²⁷

2.2.3 Sociální izolace

U člověka dochází ke ztrátě sociálních kontaktů, neboť kontakty jsou pro něho z důvodů jeho sociální situace nepříjemné, ponižující. Uzavírá se spíše do sebe. Tato izolace od okolního světa je typická převážně u osob vyššího věku. Kodymová, Koláčková (in Matoušek) upozorňují na rozdíly vnímání sociální izolace u mladých a svobodnějších lidí, pro které je typická *„tendence k životu v širších skupinách, v nichž se solidarita může potvrzovat např. kriminální činností nebo vandalstvím“.*²⁸

2.3 Sociální práce a následná pomoc osobám v hmotné nouzi

Zákon o pomoci v hmotné nouzi přímo pojem „sociální práce“ nedefinuje. Z díkce některých jeho ustanovení lze však vysledovat některé postupy a metody, které sociální práce obsahuje. V Metodických pokynech (1/2006, 2/2006, 2/2007, 5/2007,8/2007, 5/2008, 6/2008) je ve spojitosti s výkladem některých ustanovení zákona zmiňována potřeba využití sociální práce s klienty, kteří se ocitají v situaci hmotné nouzi. V současné společnosti se pro řešení obtížných životních situací osob ohrožených hmotnou nouzí vyžaduje individuální přístup.

²⁶ MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 305 s.

²⁷ MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 305 s.

²⁸ MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 306 s.

Z výskytu fenoménů současné společnosti, jako je např. zadlužení jednotlivců a rodin, jasně vychází potřeba sociální práce. Tento fakt však zároveň klade na sociální pracovníky nové úkoly, které od nich vyžadují využívání často i inovativních metod práce.

Metodický pokyn č. 5/2009 k sociální práci v systému pomoci v hmotné nouzi vychází z definice sociální práce, která byla přijata na Generálním shromáždění Mezinárodní federace sociálních pracovníků v Montrealu v červenci roku 2000. „*Sociální práce podporuje sociální změnu, řešení problémů v mezilidských vztazích a posílení a osvobození lidí za účelem naplnění jejich osobního blaha. Užívaje teorii lidského chování a sociálních systémů, sociální práce zasahuje tam, kde se lidé dostávají do kontaktu se svým prostředím. Pro sociální práci jsou klíčové principy lidských práv a společenské spravedlnosti*“.²⁹

Metodický pokyn č. 5/2009 k sociální práci v systému pomoci v hmotné nouzi rozděluje sociální práci do několika etap.

- **Etapa sociální evidence** – hovoříme zde o časovém úseku, při kterém je ze strany orgánů pomoci v hmotné nouzi poskytováno osobě, popřípadě osobám, které tvoří okruh společně posuzovaných osob, základní sociální poradenství.

Metodický pokyn č. 2/2006 v části 1., Metodický pokyn č. 7/2007 v části 1. 1. a Metodický pokyn č. 6/2008 na str. 2 definují postup poskytování základního sociálního poradenství.

Praxe ukazuje, že nejčastějším předmětem základního poradenství je vysvětlení postupu při uplatňování žádosti o dávku pomoci hmotné nouzi, pomoc s vyplněním formulářů a poskytnutí informací týkající se nároku na dávky pomoci hmotné nouzi a jejich výši.

- **Etapa diagnostická** – hovoříme zde o stanovení sociální diagnózy na základě údajů získaných v rámci etapy sociální evidence. V rámci této etapy také dochází k podrobnějšímu rozlišení, zda se jedná o krátkodobou nebo dlouhodobou situaci hmotné nouze osoby. Krátkodobá situace hmotné nouze vzniká většinou na základě přechodné ztráty zaměstnání, zpravidla nevyžaduje intenzivní sociální práci. I přesto však není možné na sociální práci zcela rezignovat. Následné neřešení problémů pak vede k jejich prohloubení a k prodloužení doby setrvání v hmotné nouzi. Metodický pokyn č. 5/2009 k sociální práci v systému pomoci v hmotné nouzi uvádí, že „v této

²⁹ Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 5/2009, 1 s.

*etapě je rovněž nezbytné zdůrazňovat vlastní zodpovědnost osoby za průběh jejího života i za přístup k momentálnímu řešení její situace. Tato odpovědnost a její budování je dána i aktivním podílem osoby při odkrývání příčin jejích problémů“.*³⁰

- **Etapa navrhování řešení a plán sociální terapie** – vychází z analýzy anamnestických údajů získaných v rámci sociální anamnézy a následném poznání, resp. vytipování příčin vzniku stavu hmotné nouze osoby. Nejdůležitější úlohu zde hraje **motivace**. *„Motivace osoby bez jejího podílu na tvorbě strategie změny a postupu není možná; nelze připustit její pasivní přístup, naopak je nezbytné vytvořit potřebný prostor pro její samostatné rozhodování.“*³¹

Pro sociální práci v systému pomoci v hmotné nouzi a pro systém pomoci v hmotné nouzi samotný je relevantní koncept tzv. posilování či zplnomocňování, tzn. dát osobám materiální a nemateriální nástroje, které jim umožní mít vliv na změnu situace, ve které se nacházejí. Tento koncept zahrnuje postupy, které přispívají k tomu, že lidé vnímají sebe sami jako schopné a oprávněné činit rozhodnutí, posiluje jejich motivaci.

- **Etapa sociální terapie a výchovného působení** – aplikace dohodnutého způsobu řešení, které byly na základě dohody (osoba v hmotné nouzi a sociální pracovník) přijaty.
- **Etapa ověřování výsledků** – Metodický pokyn č. 5/2009 k sociální práci v systému pomoci v hmotné nouzi zdůrazňuje, že *„u osob, které dlouhodobě setrvávají ve stavu hmotné nouze, se doporučuje vždy po určité době zhodnotit výsledky dosažené v rámci výchovného působení na klienta. Při těchto dílčích hodnoceních lze korigovat původně zamýšlené a doporučené postupy, je-li zřejmé, že tyto postupy nejsou účinné, popřípadě se změnila situace a je nezbytné zvolit jinou možnost – metodu jejího ovlivňování“.*³²

³⁰ Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 5/2009, 4 s.

³¹ Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 5/2009, 5 s.

³² Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 5/2009, 7 s.

Současný systém sociálního zabezpečení v dnešní společnosti však podstatu fungování sociálního pracovníka zcela popírá, a to ve všech aspektech, které k pomáhající profesi patří. Sociální pracovníci/pracovnice, kteří musí v rámci úředních hodin zvládnout obsloužit velký počet klientů, jsou považováni za pouhé „dávkaře/dávkařky“, vzniká stereotyp, dostavuje se pocit marnosti.³³ Z důvodu nedostatečného množství finančních prostředků, které plynou na výkon státní správy v této oblasti, dochází ke spojení sociálních pracovníků a dávkařů v jednu pracovní pozici. To má za následek, že výplaty dávek mají přednost před poskytováním sociální práce, osobám v hmotné nouzi se tak této pomoci nedostává v rozsahu, který uvádí metodický pokyn MPSV č. 5/2009. Změnit tento stav by měla právě projednávaná novela zákona o pomoci v hmotné nouzi, která by měla za následek striktní oddělení těchto dvou pracovních pozic od 01.01.2012.

³³ Dostupné na: <http://socialnirevue.cz/item/socialni-pracovnice-nebo-urednice/category/socialni-prace>

3. EFEKTIVNĚJŠÍ POMOC OSOBÁM V HMOTNÉ NOUZI

V úvodu této kapitoly je zapotřebí vymezit, co rozumím pod pojmem „efektivnější pomoc osobám v hmotné nouzi“. Osoby v hmotné nouzi jsme si definovali v kapitole č. 2, nyní se zaměřím na vysvětlení pojmu „efektivnější pomoc“.

3.1 Efektivnější pomoc

„Cizím slovem efektivita či efektivnost vyjadřujeme praktickou účinnost nějaké (jakékoliv smysluplné) lidské činnosti, nejčastěji pak lidské práce. Jedná se o souhrnné vyjádření konkrétního účinku nějakého efektu nebo i více různých vzájemně působících efektů. V běžné praxi se používá zejména sousloví hospodářská efektivita, ekonomická efektivita nebo např. pedagogická efektivita. Efektivita pak obvykle bývá hlavním kritériem při posuzování úspěšnosti.“³⁴

Jako kritérium úspěšnosti a účinnosti lze efektivnější pomoc v hmotné nouzi chápat jednak z pozice toho, kdo dávky pomoci v hmotné nouzi vyplácí, tedy státu, a jednak z pozice příjemců dávek, tedy osob v hmotné nouzi.

Vzhledem k současné politické a hospodářské situaci České republiky je jasné, že jakékoli zásadní změny v této oblasti musí být prospěšné nejen pro osoby v hmotné nouzi, ale také pro stát.

Efektivnější pomoc tak lze chápat nejenom jako lépe či účelněji vynaložené finanční prostředky v této oblasti, ale také z hlediska systému samotného. Ten by měl být jednoduchý, přehledný, logický, spravedlivý a pokud možno i lehce předvídatelný. Pokud je systém složitý, nárok na dávku je pro žadatele jen obtížně definovatelný a systém obecně nepředvídatelný, vede to k nárůstu počtu žádostí o dávky, a tím i k menší efektivitě systému jako takového.

Aby byla pomoc osobám v hmotné nouzi skutečně efektivní, nestačí jen pouhá změna zákona, ale je zapotřebí i kvalitní sociální práce, která přispěje ke zvýšení motivace osob v hmotné nouzi a k aktivnímu řešení jejich životní situace. Etapy sociální práce jsem

³⁴ Dostupné na: (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Efektivita>)

definoval v kapitole 2.3 s názvem „Sociální práce a následná pomoc osobám v hmotné nouzi“.

3.2 Charakteristika oblastí pro návrh opatření

V této podkapitole se budu podrobně věnovat dvěma vybraným oblastem zákona o pomoci v hmotné nouzi, a to problematice veřejné služby a její návaznosti na příspěvek na živobytí a dále pak stanovení rozhodného období pro zjišťování příjmů při podání žádosti o dávky pomoci v hmotné nouzi.

3.2.1 Problematika veřejné služby a její návaznosti na příspěvek na živobytí

První oblastí, které se budu podrobněji věnovat, je stanovení částky živobytí u osob, které se snaží po 6 měsících pobírání příspěvku na živobytí zabránit poklesu částky živobytí na částku existenčního minima výkonem veřejné či dobrovolnické služby v rozsahu 20 či 30 hodin v kalendářním měsíci.

S účinností od 01.01.2009 byl do zákona o pomoci v hmotné nouzi zaveden nový institut, a to institut veřejné služby.

Veřejnou službou se rozumí pomoc obcím, popřípadě dalším subjektům v záležitostech, které jsou v zájmu obcí nebo jsou ve veřejném zájmu. Veřejná služba je vykonávána zejména v oblastech zlepšování životního prostředí, udržování čistoty ulic a jiných veřejných prostranství, pomoci v oblasti kulturního a sportovního rozvoje, sociální péče a zdravotní péče.³⁵

Veřejná služba je společně s veřejně prospěšnými pracemi organizovanými obcemi v součinnosti s úřadem práce, krátkodobým zaměstnáním zprostředkovaným úřadem práce, a dobrovolnickou službou zprostředkovanou právnickou osobou se sídlem v České republice, další možností pro občany dlouhodobě setrvávající ve stavu hmotné nouze, jak si zachovat či rozvíjet pracovní dovednosti a návyky.

„Veřejná služba je jednou z možností zachování, popř. rozvíjení pracovních schopností a dovedností osob, které dlouhodobě setrvávají ve stavu hmotné nouze a mají objektivní či

³⁵ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění účinném do 31.12.2011

*subjektivní problémy s nalezením odpovídajícího zaměstnání. Veřejná služba má i důležitý sociální rozměr, podporuje sociální začleňování osob, zvyšuje participaci lidí na životu obce a přispívá k dobrým vztahům mezi osobami v hmotné nouzi a ostatními občany. Zároveň vyjadřuje jeden z motivačních principů pomoci v hmotné nouzi: Ten kdo pracuje, se musí mít lépe než ten, který se pracovat nesnaží.*³⁶

Zároveň došlo ke změnám i ve způsobu stanovení částky živobytí osob, tedy částky, od které se odvíjí výše dvou základních dávek – příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení.

U osob pobírajících příspěvek na živobytí déle než 6 kalendářních měsíců bylo stanoveno, že částka jejich živobytí bude činit částku existenčního minima, tedy částku 2.020 Kč, bez možnosti jejího navýšení o částky uvedené v § 25 až 30 zákona o pomoci v hmotné nouzi, což jsou částky náležející osobě v případě, že se snaží zvýšit si příjem vlastním přičiněním vlastní prací, prodejem či jiným využitím majetku, uplatněním nároků a pohledávek, dále pak navýšení z důvodu dietního stravování a navýšení u osob, které mají zvýšené náklady spojené s hledáním zaměstnání.

Zákon o pomoci v hmotné nouzi z uvedeného okruhu osob vyjmul pouze osoby uvedené v § 11 odst. 3, tedy osoby, u kterých se nezkoumá zvýšení příjmu vlastní prací, (osoby starší 68 let, poživatelé starobního důchodu, osoby invalidní ve III. stupni, osoby pobírající peněžité dávky nemocenského pojištění z důvodu těhotenství a mateřství nebo rodičů celodenně, osobně a řádně pečujícím alespoň o 1 dítě a z důvodu této péče pobírajícím rodičovský příspěvek, a to po dobu trvání nároku na rodičovský příspěvek a po této době takto pečujícím o dítě, které z vážných důvodů nemůže být umístěno v jeslích nebo v mateřské škole nebo obdobném zařízení, osoby osobně pečující o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), nebo ve stupni III (těžká závislost) anebo ve stupni IV (úplná závislost), a to za předpokladu, že v žádosti o příspěvek na péči pro osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby byla uvedena nebo po přiznání příspěvku na péči příslušnému orgánu ohlášena jako osoba poskytující pomoc a tato pomoc je vykonávána v rozsahu nejméně 80 % pracovní doby 40 hodin týdně, nezaopatřené děti a osoby uznané dočasně práce neschopnými), dále osoby pobírající podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci, osoby, které mají příjem z výdělečné činnosti a osoby, které vykonávají veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci.

³⁶ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Obec a veřejná služba*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010, 6 s.

Částka živobytí u osob vykonávajících veřejnou službu v rozsahu alespoň 30 hodin v kalendářním měsíci, činí částku existenčního minima zvýšenou o polovinu rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem, popřípadě zvýšenou o částky uvedené v § 25 až 30 zákona o pomoci v hmotné nouzi.

Od 01.06.2010 došlo v tomto postupu k drobné změně. Pokud není veřejná či dobrovolnická služba vůbec vykonávána, a došlo k poklesu dávky na úroveň existenčního minima, navýšení z důvodu dietního stravování (§ 29 zákona o pomoci v hmotné nouzi) je možné od tohoto data přiznat. Umožnil to zákon č. 141/2010 Sb., kterým se změnil zákon o pomoci v hmotné nouzi.

3.2.2 Stanovení rozhodného období pro zjišťování příjmů

Druhou oblastí, které se budu věnovat podrobněji, je stanovení rozhodného období, za které se zjišťuje příjem pro účely posuzování vzniku nároku na dávku.

„Rozhodným obdobím, za které se zjišťuje příjem pro účely posuzování vzniku nároku na dávku, je

a) období 3 kalendářních měsíců předcházejících měsíci, v němž byla uplatněna žádost o dávku, nebo

b) pokud došlo u osoby nebo společně posuzovaných osob k podstatnému poklesu příjmu, období kalendářního měsíce, v němž byla podána žádost o dávku; za podstatný pokles příjmu se považuje zejména ztráta příjmu z výdělečné činnosti, ukončení výplaty podpory v nezaměstnanosti nebo podpory při rekvalifikaci a ukončení výplaty rodičovského příspěvku.

I v tomto případě se však pro účely posouzení podle § 21 odst. 2 zjišťuje současně rovněž příjem za období 3 kalendářních měsíců předcházejících měsíci, v němž byla uplatněna žádost o dávku.“³⁷

Znamená to, že podstatným poklesem příjmu se rozumí především celková ztráta jednoho z příjmů. Vzhledem ale ke skutečnosti, že výčet příjmů u podstatného poklesu příjmu není taxativní, a také není jednoznačně definováno, co se rozumí „podstatným“ poklesem příjmu, docházelo v praxi k rozdílným výkladům a interpretacím a tím pádem i různým přístupům správních orgánů. Postup orgánů pomoci v hmotné nouzi se tak lišil úřad od úřadu, což

³⁷ Ust. § 10 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění účinném do 31.12.2011

pochopitelně mělo za následek nelibost celé řady klientů, jejichž situace, ačkoli byla stejná, byla různými správními orgány posuzována různě.

Ministerstvo práce a sociálních věcí v rámci sjednocení postupů orgánů pomoci v hmotné nouzi v celé republice vydalo metodický pokyn č. 11/2007. V něm jednoznačně definovalo, že kalendářní měsíc, ve kterém je uplatněna žádost o dávku pomoci v hmotné nouzi a v němž dochází u osoby k podstatnému poklesu příjmu, musí bezprostředně následovat po kalendářním měsíci, v němž ještě osoba příslušný příjem ve vyšší částce měla.³⁸

Problém tak vyvstal u případů, kdy ke ztrátě příjmu nebo jeho větší části došlo v měsících, které přímo nepředcházely kalendářnímu měsíci, v němž byla podána žádost o dávku pomoci v hmotné nouzi.

Jako problematické se navíc jeví stanovení rozhodného období pro zkoumání příjmů osob u mimořádné okamžité pomoci. Jak již sám název napovídá, mělo by jít o pomoc okamžitou v určitých akutních případech hmotné nouze. Pokud se však musí zkoumat a dokládat příjem za tři měsíce zpětně u všech společně posuzovaných osob, řízení o tento typ dávky se může protáhnout i na několik týdnů a dávka tak již nemusí splnit svůj účel.

3.3 Vztah tématu k sociální pedagogice

Souvislost tématu bakalářské práce s oborem sociální pedagogika spatřuji v následujícím:

- jde o práci s lidmi v rámci systému dávek pomoci hmotné nouzi,
- jde o práci s lidmi ohrožených sociálním vyloučením,
- jde o zvýšení motivace osob v hmotné nouzi při řešení jejich životní situace.

Jde o práci s lidmi, kteří jsou potenciálně ohroženi sociálním vyloučením, mělo by tedy být zájmem státu, aby této situaci čelil, například efektivnějším využíváním a směřováním sociálních dávek. Platí zde totiž známé pravidlo, že prevence je vždy levnější než represe.

Jde o to, aby prostředky vložené do této oblasti byly vynakládány efektivněji než dosud. V době ekonomické krize je totiž nejjednodušším řešením, ke kterému se politická elita často uchyluje, zmenšit objem prostředků tím, že se plošně výše dávek seškrtají, anebo nedochází k přirozenému navýšení sociálních dávek vlivem inflace.

³⁸ Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 11/2007

Proto by systém pomoci v hmotné nouzi měl být efektivnější než dosud a měl by pokud možno omezit výdaje tam, kde je to zbytné, a naopak je lépe směřovat tam, kde je to nezbytné a žádoucí.

Systém hmotné nouze je od samého počátku, na rozdíl od sociální potřeby, založen na určitém výchovném působení na osoby v hmotné nouze, prostřednictvím zákona o pomoci v hmotné nouzi. Ten totiž obsahuje řadu motivačních prvků, kterými se snaží osoby v hmotné nouzi přimět k větší aktivitě při hledání zaměstnání, k větší zodpovědnosti za sebe a osoby blízké, k přijetí i hůře placeného zaměstnání, či výkonu dobrovolnické či veřejné služby. Tyto prvky je třeba nadále rozvíjet a rozšiřovat, nikoli od nich upouštět.

EMPIRICKÁ ČÁST

Součástí bakalářské práce je realizace výzkumu, který má za cíl *zjistit, zda ve vybraných oblastech zákona o pomoci hmotné nouzi je právní úprava účinná do 31.12.2011 pro praxi vyhovující, a pokud ne, tak navrhnout opatření vedoucí k efektivnější pomoci osobám v hmotné nouzi prostřednictvím změny zákona.*

Na základě stanoveného cíle přiblížíme prostřednictvím této kapitoly zvolenou metodu zkoumání, relevantní strategii výzkumu a z ní plynoucí techniky sběru dat. Dále popíši dílčí cíle výzkumné činnosti a postup při zpracování a analýze dat včetně časového harmonogramu.

4. KVALITATIVNÍ VÝZKUMNÁ STRATEGIE

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolil kvalitativní výzkumnou strategii, která se snaží o porozumění sociální realitě.³⁹ Kvalitativní výzkum umožňuje do hloubky zkoumat dosud neprozkoumaná témata, aniž by bylo nutné shánět velký vzorek obyvatelstva, kterého je nutné se dotazovat. Teoretické vymezení kvalitativního výzkumu je obtížné, protože používá mnoho metod a přístupů a probíhá v delším časovém období. Glaser a Corbinová in Hendl (2005) jej definují jako „*jakýkoli výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických metod nebo jiných způsobů kvantifikace.*“⁴⁰ „*Práce kvalitativního výzkumníka je přirovnávána k činnosti detektiva. Výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoli informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek, provádí deduktivní a induktivní závěry.*“⁴¹

Cílem kvalitativního výzkumu je „*přispět k pochopení celkového kontextu a emočních a psychosociálních aspektů určitého typu lidského jednání, které se promítá do celospolečenských jevů. Spíše než zjišťováním, v jaké míře se daný jev vyskytuje, se kvalitativní výzkum zabývá otázkami proč a jak, se snahou pochopit podstatu sociální struktury daného fenoménu.*“⁴² Strauss a Corbinová uvádí, že podstata kvalitativního výzkumu spočívá ve významu získaných informací, prostřednictvím kterých dojdeme k určitým výsledkům, a to v podobě nového porozumění, hypotéz či vytvoření nové teorie.⁴³

Výběr kvalitativní výzkumné strategie byl ovlivněn jednak nízkým počtem respondentů a jednak možností aplikovat s ohledem na stanovený cíl tzv. induktivně-deduktivní postupy. Deduktivní postup uplatňuji především při vysvětlení potřebných pojmů na základě literatury. Induktivní postup uplatňuji při sběru informací a jejich interpretaci.

³⁹ DISMAN, M. 2000.

⁴⁰ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 50 s.

⁴¹ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 50 s.

⁴² KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, 36 s.

⁴³ STRAUSS, A. CORBINOVÁ, 1999.

4.1 Výzkumné cíle a časový harmonogram

Hlavní cíl výzkumné činnosti:

Zjistit, zda ve vybraných oblastech zákona o pomoci v hmotné nouzi je právní úprava účinná do 31.12.2011 pro praxi vyhovující, a pokud ne, tak navrhnout opatření vedoucí k efektivnější pomoci osobám v hmotné nouzi prostřednictvím změny zákona.

Dílčí cíle výzkumné činnosti:

- 1) Zjistit, zda je výkon veřejné služby ve výši 20 či 30 hodin v kalendářním měsíci více motivující u osob samostatně posuzovaných než u osob posuzovaných se společně posuzovanými osobami.
- 2) Zjistit, zda je stanovení rozhodného období pro zjišťování příjmů pro osoby v hmotné nouzi přehledné a spravedlivé.

Časový harmonogram:

- | | |
|----------------------------|----------------------------|
| • 2011 říjen – listopad | příprava výzkumu |
| • 2011 listopad – prosinec | teoretická část |
| • 2012 leden – únor | empirická část |
| • 2012 březen – duben | vyhodnocení a interpretace |

4.2 Charakteristika výzkumné techniky kvalitativního výzkumu

S ohledem na stanovený cíl práce budu používat tři následující techniky.

1. **Zkoumání dokumentů** – tato metoda otevírá přístup k dokumentům, které bychom jinak těžko získali a zároveň nám pomůže vyhnout se zkreslení a chybám, které vznikají při rozhovorech. Hendl (2005) definuje fáze pro proces zpracování dokumentů:

- definujeme výzkumné otázky,
- definujeme, co je dokument a hledáme všechny relevantní dokumenty,

- pramenná kritika (externí – vzhled a interní – posouzení obsahu),
- interpretace dokumentů zaměřená na hledání odpovědí na výzkumnou otázku⁴⁴.

2. Analýza dokumentů – můžeme ji definovat jako získávání poznatků a rozbor dat, které mají přímý vztah k vytyčenému problému. Hendl (2005) uvádí, že za dokumenty lze považovat taková data, která „vznikla v minulosti, byla pořízena někým jiným než výzkumníkem a pro jiný účel, než jaký má aktuální výzkum.“⁴⁵ Na základě tohoto faktu lze zákony, které jsou analyzovány v části teoretické, považovat za dokumenty, jelikož splňují všechny zmíněné podmínky.

3. Případová studie „se zaměřuje na podrobný popis a rozbor jednoho, nebo několika málo případů. Základní výzkumnou otázkou je, jaké jsou charakteristiky daného případu nebo skupiny porovnávaných případů.“⁴⁶ Při používání případové studie jde o zachycení celistvosti případu i s jeho složitými vazbami. Mohlo by se zdát, že zkoumání jednoho případu je zbytečné, protože nám nedává k dispozici obecné pravdy. U tohoto druhu výzkumu se však předpokládá, že porozuměním jednomu případu porozumíme i dalším, podobným případům. Případová studie je „výhodná, když nás zajímají otázky typu proč a jak.“⁴⁷

Typ případové studie, které budu ve výzkumu používat Hendl (2005) nazývá „osobní případová studie“, při které jde o podrobný výzkum určitého aspektu u jedné osoby.⁴⁸

Hendl (2005) dále doporučuje při výzkumu pomocí případové studie následující postup:

- určení výzkumné otázky,
- výběr případu, určení metod sběru a analýzy dat,
- příprava sběru dat,
- sběr dat,

⁴⁴ HENDL, J. 2005.

⁴⁵ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 204 s.

⁴⁶ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 103 s.

⁴⁷ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 109 s.

⁴⁸ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 105 s.

- analýza a interpretace dat,
- příprava zprávy.⁴⁹

V návaznosti na zvolenou výzkumnou strategii budeme analyzovat 6 případových studií. Kritériem jejich výběru je existence jedné z problematických oblastí zákona o pomoci v hmotné nouzi, které jsme si uvedli v podkapitole 3.2.1. „Problematika veřejné služby a její návaznosti na příspěvek na živobytí“ a 3.2.2 „Stanovení rozhodného období pro zjišťování příjmů“.

Výběr případových studií v této práci je záměrný. Charakteristika záměrného výběru spočívá v cíleném vyhledávání účastníků výzkumu dle určitých vlastností. „*Kritériem výběru je právě vybraná (určená) vlastnost (či projev této vlastnosti) nebo stav (např. příslušnost k určité skupině).*“⁵⁰

4.3 Postup při zpracování a analýze dat

Před zahájením analýzy jednotlivých případových studií jsem si následně vytvořil tzv. systém kódování, který odpovídal klíčovým oblastem pospaným v podkapitole 3.2 *Charakteristika oblastí pro návrh opatření*. Veškeré informace získané z případových studií budou prezentovány v kapitole 5 Analýza získaných dat, ve které následně bude stanovena odpověď na hlavní cíl výzkumné části a definovány opatření vedoucí k efektivnější pomoci osobám v hmotné nouzi prostřednictvím změny zákona.

⁴⁹ HENDL, J. 2005.

⁵⁰ MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 135 s.

5. PŘÍPADOVÉ STUDIE A JEJICH ANALÝZA

Jako krajský metodik v oblasti dávek pomoci v hmotné nouzi a zároveň jako referent Krajského úřadu Jihomoravského kraje a následně Ministerstva práce a sociálních věcí jsem měl tu možnost zkoumat v rámci odvolacího řízení spisové dokumentace prvostupňových orgánů. Z nich jsem vybral celkem šest, a to tak, aby obsahovaly námi zkoumanou oblast. Jako úředník jsem vázán mlčenlivostí, navíc jsou osobní údaje klientů chráněny zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, proto jsou jména a osobní údaje klientů použity tak, aby je nebylo možné identifikovat.

5.1 Případové studie k problematice veřejné služby a její návaznosti na příspěvek na živobytí

Klient č. 1

Osobní údaje

Jméno: Pavel K.

Rok narození: 1977

Bydliště: Brno-Bystrc

Osobní anamnéza

Pavel K. je vyučený (obor kuchař-číšník), nicméně již více než 3 roky je evidovaný v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce v Brně. Jeho zdravotní stav je dobrý, v průběhu evidence na orgánu pomoci v hmotné nouzi nikdy neuváděl žádné problémy, kvůli kterým by navštěvoval lékaře. Jedná se o bezproblémového klienta, který si včas plní veškeré svoje povinnosti vůči správnímu orgánu. Ze spisové dokumentace jednoznačně vyplývá, že se aktivně snaží najít si práci.

Rodinná anamnéza

Je svobodný, žije sám, není tedy s nikým společně posuzovaný. Bydlí v obecním bytě 1+1 na panelovém sídlišti v Brně.

Popis klíčové situace

Pan Pavel pobírá dávky pomoci v hmotné nouzi již více než tři roky. Poprvé si o příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení požádal dne 14.01.2009. Od té doby pobírá obě dávky pomoci v hmotné nouzi, přičemž v průběhu pobírání docházelo ke změně jejich výše v závislosti na změně rozhodných skutečností.

Vzhledem k tomu, že k 01.07.2009 pobíral dávku déle než 6 měsíců a ani v jednom z těchto měsíců nebyl osobou, u které se nezkoumala snaha zvýšit si příjem vlastní prací (§ 11 odst. 3), osobou pobírající podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci, osobou, která má příjem z výdělečné činnosti, osobou, která je invalidní v prvním nebo ve druhém stupni, ani osobou, která vykonává dobrovolnickou službu nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci, klesla jeho částka živobytí na částku existenčního minima. Příspěvek na živobytí tak klesl z 3.126 Kč na částku 2.020 Kč.

Od 02.11.2009 začal vykonávat veřejnou službu v rozsahu 20 hodin v kalendářním měsíci, proto mu byl příspěvek na živobytí ode dne 01.12.2009 zvýšen zpět na 3.126 Kč, tedy na částku jeho životního minima.

Vzhledem k tomu, že s jeho přístupem, ale i s odváděnou prací, panovala na Úřadu městské části Brno-Bystrc spokojenost, byla mu nabídnuta možnost vykonávat veřejnou službu v rozsahu 30 hodin měsíčně. Od měsíce června roku 2010 se tak příspěvek na živobytí navýšil o polovinu rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem, tedy o 553 Kč a byl vyplácen v celkové částce 3.679 Kč měsíčně.

Pan Pavel K. si v květnu roku 2011 našel zaměstnání v jedné z brněnských restaurací jako pomocný kuchař, obě dávky pomoci v hmotné nouzi mu tak byly vzhledem k vyplacenému příjmu z této závislé činnosti ode dne 01.07.2011 odejmuty.

Klient č. 2

Osobní údaje

Jméno: Tomáš R.

Rok narození: 1979

Bydliště: Znojmo

Osobní anamnéza

Tomáš R. je v plném invalidním důchodu, tedy v invalidním důchodu III. stupně. Má amputovanou levou dolní končetinu, pohybuje se tedy za pomoci dvou francouzských berlí a má řadu dalších zdravotních problémů. Vzhledem k přiznané invaliditě není veden v evidenci uchazečů o zaměstnání, není nucen hledat si zaměstnání a ani tak sám a dobrovolně nečiní.

Rodinná anamnéza

Je ženatý, je tedy posuzován společně se svojí manželkou Petrou R. Bydlí v bytě 2+1 v osobním vlastnictví ve Znojmě. Manželka Petra je vyučená švadlena a je již 6 let bez práce. Ačkoli každý měsíc orgánu pomoci v hmotné nouzi dokládá doklady o hledání zaměstnání, z jejich četnosti a stylu dokládání vyplývá, že tak činí jen proto, aby nebyla označena za osobu, která se nesnaží hledat si zaměstnání. Rodina je nemajetná a nemá žádné příjmy.

Popis klíčové situace

O příspěvek na živobytí i o doplatek na bydlení si pan Tomáš R. požádal 22.01.2007. Obě dávky mu byly přiznány. Příspěvek na živobytí mu byl ode dne 01.01.2007 přiznán ve výši 5.480 Kč měsíčně. Vzhledem k tomu, že byl první dospělou osobou v domácnosti, činila částka jeho živobytí částku životního minima, tedy 2.880 Kč, částka živobytí jeho manželky byla 2.600 Kč, neboť se jednalo o druhou dospělou osobu v domácnosti.

Protože k 01.07.2009 pobíral dávku déle než 6 měsíců a ani v jednom z těchto měsíců nebyla jeho manželka osobou, u které se nezkoumala snaha zvýšit si příjem vlastní prací (§ 11 odst. 3), osobou pobírající podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci, osobou, která má příjem z výdělečné činnosti, osobou, která je invalidní v prvním nebo ve druhém stupni, ani osobou, která vykonává dobrovolnickou službu nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci, klesla částka jejího živobytí na částku existenčního minima, tedy na 2.020 Kč. Částka živobytí pana Tomáše byla i nadále 2.880 Kč. V rozhodném období neměli žádné příjmy, proto byl příspěvek na živobytí ode dne 01.07.2009 snížen z 5.480 Kč na částku 4.900 Kč. V této výši byl příspěvek na živobytí vyplácen až do 31.12.2011.

Klient č. 3

Osobní údaje

Jméno: Renata B.

Rok narození: 1964

Bydliště: Slavkov u Brna

Osobní anamnéza

Paní Renata B. má úplné střední odborné vzdělání. Naposledy pracovala jako prodavačka v supermarketu a absolvovala i několik brigád (roznášení letáků, reklam, novin, apod.). Bez práce je necelé 2 roky. Její zdravotní stav je dobrý.

Rodinná anamnéza

Je vdaná a má jednoho syna. Okruh společně posuzovaných osob je tak tvořen paní Renatou, jejím manželem Vladimírem a jejich synem Maximem. Bydlí v malém rodinném domku 3+1 v osobním vlastnictví na okraji Slavkova u Brna. Pan Vladimír je podruhé ženatý, z prvního manželství má dceru Veroniku, která však žije s matkou. Na výživném dluží celkem 8.500 Kč. Pan Vladimír je nezaměstnaný, je v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce od roku 2004, s výjimkou období, kdy byl na 3 měsíce z evidence sankčně vyřazen. Syn Maxim je také v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce. Zdravotní stav manžela i syna je dobrý. Rodina je nemajetná a nemá žádné příjmy.

Popis klíčové situace

O příspěvek na živobytí i o doplatek na bydlení si paní Renata požádala 15.03.2010. Obě dávky jí byly přiznány. Příspěvek na živobytí jí byl ode dne 01.03.2010 přiznán ve výši 7.500 Kč měsíčně. Neboť byla první osobou dospělou osobou v domácnosti, činila částka jejího živobytí částku životního minima, tedy 2.880 Kč, částka živobytí jejího manžela činila vzhledem ke skutečnosti, že dlužil na výživném pro nezletilé dítě částku vyšší než trojnásobek měsíční splátky stanovené rozhodnutím soudu, částku existenčního minima, tedy 2.020 Kč a částka živobytí jejího syna byla ve výši životního minima, tedy ve výši 2.600 Kč. K 01.09.2010 pobírala dávku déle než 6 měsíců a ani v jednom z těchto měsíců nebyla osobou, u které se nezkoumala snaha zvýšit si příjem vlastní prací (§ 11 odst. 3), osobou pobírající podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci, osobou, která má

příjem z výdělečné činnosti, osobou, která je invalidní v prvním nebo ve druhém stupni, ani osobou, která vykonává dobrovolnickou službu nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci, proto klesla částka jejího živobytí z částky 2.880 Kč na částku existenčního minima, tedy na 2.020 Kč. Částka živobytí pana Vladimíra činila i nadále částku existenčního minima. Částka živobytí syna Maxima byla i nadále 2.600 Kč. Příspěvek na živobytí tak byl ode dne 01.09.2010 snížen ze 7.500 Kč na částku 6.640 Kč. V této částce byl příspěvek na živobytí vyplácen až do 01.04.2011, kdy byl snížen na 4.040 Kč měsíčně, neboť syn Maxim se od rodičů odstěhoval k přítelkyni, tudíž přestal být s rodiči posuzován. V této výši byl příspěvek na živobytí vyplácen až do 31.12.2011.

5.2 Případové studie k problematice stanovení rozhodného období pro zjišťování příjmů

Klient č. 1

Osobní údaje

Jméno: Petr S.

Rok narození: 1971

Bydliště: Blansko

Osobní anamnéza

Petr S. pracoval jako manažer menší firmy. Ta se však rozhodla propouštět, proto se pan Petr S. stal od 01.06.2011 nezaměstnaným. Příjem za měsíc květen mu byl v měsíci červnu vyplacen ve výši 19.452 Kč. Pan Petr S. se rozhodl ihned neevidovat na úřadu práce a na příslušném orgánu pomoci v hmotné nouzi, neboť doufal, že nebude trvat dlouho, než si najde novou práci. Navíc měl obavy, aby nebyl nucen zametat ulice, nebo vykonávat podobnou činnost. V minulosti si uspořil nějaké finanční prostředky, a tak měl z čeho žít. Práci se mu bohužel najít nepodařilo, proto se 02.09.2011 evidoval na úřadu práce a podal si žádost o příspěvek na živobytí.

Rodinná anamnéza

Je svobodný, žije sám, není tedy s nikým společně posuzovaný. Bydlí v obecním bytě 3+1 v Blansku.

Popis klíčové situace

Žádost o příspěvek na živobytí byla podána dne 02.09.2011. Po vyplnění všech potřebných formulářů a doložení všech rozhodných skutečností Městský úřad Blansko dne 19.09.2011 rozhodl o nepřiznání dávky. Městský úřad Blansko zkoumal mimo jiné výši příjmu pana Petra S. a jeho částku živobytí. Částka živobytí byla stanovena ve výši 3.126 Kč. Rozhodné období, za které byl zjišťován příjem pro účely posuzování vzniku nároku na dávku, bylo dle § 10 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi stanoveno od 01.06.2011 do 31.08.2011, tedy 3 kalendářní měsíce předcházejících měsíci, v němž byla uplatněna žádost o dávku. O podstatný pokles příjmu se tak v tomto případě nejednalo, neboť měsíc, ve kterém došlo ke ztrátě příjmu a ve kterém byla uplatněna žádost o dávku, nenásledoval bezprostředně po měsíci, kdy pan Petr S. příjem ještě měl. Do příjmů se tak panu Petrovi počítal příjem vyplacený v měsíci červnu. Do doby podání žádosti žádné další příjmy neměl. Částka 19.452 Kč se však v rámci zvýšení motivace osob pracujících započítává jen ve výši 70 %, tedy ve výši 13.616,40 Kč. Pro účely příspěvku na živobytí se dle § 9 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi příjmem rozumí příjem podle odstavce 1 snížený o přiměřené náklady na bydlení; za přiměřené náklady na bydlení se pro účely tohoto zákona považují odůvodněné náklady na bydlení (§ 34), nejvýše však do výše 30 % příjmu osoby. V případě pana Petra činily odůvodněné náklady na bydlení částku 6.848 Kč, přiměřené náklady tak byly zohledněny v maximální možné výši ve výši 4.084,92 Kč. Příjem vypočtený pro účely příspěvku na živobytí tak byl 9.531,48 Kč za 3 měsíce, měsíčně tedy v průměru 3.177,16 Kč. Částka příjmu (3.177,16 Kč) tak byla vyšší než částka živobytí (3.126 Kč), proto příspěvek na živobytí nebyl přiznán.

Vyplacený příjem za 3 měsíce před podáním žádosti:

Červen 2011: 19.452 Kč

Červenec 2011: 0 Kč

Srpen 2011: 0 Kč

Výpočet dávky:

Skutečně vyplacený příjem za 3 měsíce před podáním žádosti: **19.452 Kč**

Příjem dle § 9 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi: $19.452 \text{ Kč} \times 70 \% = \mathbf{13.616,40 \text{ Kč}}$

Příjem dle § 9 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi: $13.616,40 \text{ Kč} - 4.084,92 \text{ Kč} = 9.531,48 \text{ Kč} : 3 = \mathbf{3.177,16 \text{ Kč}}$

3.177,16 Kč > 3.126 => nepřiznání dávky

Klient č. 2

Osobní údaje

Jméno: Pavla R.

Rok narození: 1982

Bydliště: Břeclav

Osobní anamnéza

Paní Pavla R. pracovala jako pomocná síla v kuchyni. Po sezóně však došlo ke snížení počtu sezónních pracovníků, paní Pavla se tak od 01.10.2011 ocitla bez práce. Je nemajetná, její zdravotní stav je dobrý.

Rodinná anamnéza

Je svobodná, žije sama, není tedy s nikým společně posuzovaná. Bydlí v bytě 1+1 v osobním vlastnictví v Břeclavi. Byt zdělila po babičce, která před několika měsíci zemřela.

Popis klíčové situace

Žádost o příspěvek na živobytí si paní Pavla podala dne 03.10.2011 na Městském úřadu Břeclav. Po vyplnění všech potřebných formulářů a doložení všech rozhodných skutečností dne 17.10.2011 městský úřad rozhodl o přiznání příspěvku na živobytí ode dne 01.10.2011 ve výši 3.126 Kč měsíčně. Městský úřad Břeclav zkoumal mimo jiné výši příjmu paní Pavly R. a její částku živobytí. Částka živobytí byla stanovena ve výši 3.126 Kč. Rozhodné období, za které byl zjišťován příjem pro účely posuzování vzniku nároku na dávku, bylo dle § 10 písm. b) zákona o pomoci v hmotné nouzi stanoveno od 01.10.2011 do 31.10.2011, tedy období kalendářního měsíce, v němž byla podána žádost o dávku, neboť u paní Pavly R. došlo k podstatnému poklesu příjmu. Příjem vypočtený pro účely příspěvku na živobytí tak byl 0 Kč, ačkoli v měsíci červenci byl příjem vyplacen ve výši 10.023 Kč, v měsíci srpnu ve

výši 9.329 Kč a v měsíci září ve výši 8.501 Kč. Částka příjmu (0 Kč) tak nebyla vyšší než částka živobytí (3.126 Kč), proto byl příspěvek na živobytí přiznán ve výši 3.126 Kč.

Vyplacený příjem za 3 měsíce před podáním žádosti:

Červenec 2011: 10.023 Kč

Srpen 2011: 9.329 Kč

Září 2011: 8.501 Kč

Výpočet dávky:

Skutečně vyplacený příjem za 3 měsíce před podáním žádosti: **27.853 Kč**

Příjem dle § 9 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi: **0 Kč**

Příjem dle § 9 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi: **0 Kč**

0 Kč < 3.126 => přiznání dávky => 3.126 – 0 = 3.126 Kč

Klient č. 3

Osobní údaje

Jméno: Richard S.

Rok narození: 1963

Bydliště: Šlapanice u Brna

Osobní anamnéza

Pan Richard S. pracoval jako operátor. Firma propouštěla, proto byl pan Richard S. od června 2011 bez práce. Hledal si nové zaměstnání a zvažoval, že začne podnikat. V měsíci červenci roku 2011 si pořídil živnostenský list. Jeho plány se nakonec neuskutečnily, proto se pan Richard S. nakonec rozhodl zaevidovat v evidenci uchazečů úřadu práce a požádal o příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení. Do té doby žil z úspor.

Rodinná anamnéza

Je rozvedený, žije sám, není tedy s nikým společně posuzovaný. Z předešlého manželství má 2 dcery, obě bydlí s matkou. Bydlí v malém rodinném domku 2+1 ve Šlapanicích u Brna.

Popis klíčové situace

Žádost o příspěvek na živobytí byla podána dne 07.11.2011. Po vyplnění všech potřebných formulářů a doložení všech rozhodných skutečností Městský úřad Šlapanice dne 21.11.2011 rozhodl o nepřiznání dávky. Městský úřad Šlapanice zkoumal mimo jiné výši příjmu pana Richarda S. a jeho částku živobytí. Částka živobytí byla stanovena ve výši 3.126 Kč. Rozhodné období, za které byl zjišťován příjem pro účely posuzování vzniku nároku na dávku, bylo dle § 10 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi stanoveno od 01.08.2011 do 31.10.2011, tedy 3 kalendářní měsíce předcházejících měsíci, v němž byla uplatněna žádost o dávku. O podstatný pokles příjmu se tak v tomto případě nejednalo, neboť měsíc, ve kterém došlo ke ztrátě příjmu a ve kterém byla uplatněna žádost o dávku, nenásledoval bezprostředně po měsíci, kdy pan Richard S. příjem ještě měl. Vzhledem ke skutečnosti, že měl pan Richard S. aktivní živnostenské oprávnění, byl poučen, že by nemusel být vzat do evidence uchazečů o zaměstnání, případně, že by nemusel mít nárok na žádné sociální dávky. Proto si živnostenský list dne 07.11.2011 přerušil na dva roky. V rozhodném období 01.08.2011 do 31.10.2011 však ještě byl osobou samostatně výdělečně činnou, ačkoli z této činnosti neměl žádný příjem. U osoby samostatně výdělečně činné, která nemá příjem ze samostatné výdělečné činnosti, ale nepřerušila výkon této činnosti ani jí tato činnost nebyla pozastavena, se dle § 8 odst. 3 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, za příjem považuje nejméně částka ve výši 50 % měsíční průměrné mzdy v národním hospodářství za předchozí kalendářní rok s tím, že tato částka se zaokrouhluje na celé stokoruny dolů a vyhláší ji Ministerstvo práce a sociálních věcí na základě údajů Českého statistického úřadu sdělením uveřejněným ve Sbírce zákonů. Dle sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí č. 128/2011 Sb. je od 1. července 2011 částkou odpovídající 50 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství za rok 2010 částka 11.900 Kč. Pro účely příspěvku na živobytí se dle § 9 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi příjmem rozumí příjem podle odstavce 1 snížený o přiměřené náklady na bydlení; za přiměřené náklady na bydlení se pro účely tohoto zákona považují odůvodněné náklady na bydlení (§ 34), nejvýše však do výše 30 % příjmu osoby. V případě pana Richarda činily odůvodněné náklady na bydlení částku 5.425 Kč, přiměřené náklady tak byly zohledněny v maximální možné výši ve výši 3.570 Kč měsíčně (10.710 za 3 měsíce). Příjem vypočtený pro účely příspěvku na živobytí tak byl 24.990 Kč za 3 měsíce, měsíčně tedy v průměru 8.330 Kč. Částka příjmu (8.330 Kč) tak byla vyšší než částka živobytí (3.126 Kč), proto příspěvek na živobytí nebyl přiznán.

Vyplacený příjem za 3 měsíce před podáním žádosti:

Srpen 2011: 0 Kč

Září 2011: 0 Kč

Říjen 2011: 0 Kč

Výpočet dávky:

Skutečně vyplacený příjem za 3 měsíce před podáním žádosti: **0 Kč**

Příjem dle § 9 odst. 1: **35.700 Kč**, 11.900 měsíčně

Příjem dle § 9 odst. 2: $35.700 \text{ Kč} - 10.710 \text{ Kč} = 24.990 \text{ Kč} : 3 = \mathbf{8.330 \text{ Kč}}$

8.330 Kč > 3.126 => nepřiznání dávky

5.3 Analýza případových studií k problematice veřejné služby a její návaznosti na příspěvek na živobytí

Částka živobytí se pro každou osobu stanovuje zvlášť dle pořadí osoby v okruhu společně posuzovaných osob, případně dle věku nezaopatřeného dítěte.

Z případových studií jednoznačně vyplývá, že více jsou zvýhodněny osoby posuzované samostatně, anebo se dá také říci, že osoby společně posuzované jsou znevýhodněny ve srovnání s osobami posuzovanými samostatně.

U samostatně posuzované osoby, pokud nemá žádné příjmy, je příspěvek na živobytí vyplácen nejčastěji ve výši životního minima, tedy ve výši 3.126 Kč. Po 6 měsících pobírání dávky, pokud tato osoba skutečně nevykonává nějakou činnost (rekvalifikace, veřejná služba, dobrovolnická služba, závislá činnost, apod.), klesá částka jejího živobytí a v podstatě i výše příspěvku na živobytí na 2.020 Kč. V případě odpracování veřejné či dobrovolnické služby ve výši 30 hodin v kalendářním měsíci dávka vzroste o **553 Kč** na 3.679 Kč. Rozdíl mezi minimální a maximální výší dávky (při nezměnění ostatních rozhodných skutečností) je tak **1.659 Kč** měsíčně.

U osoby posuzované v pořadí jako první (klient č. 3) činila částka jejího živobytí 2.880 Kč. Po 6 měsících pobírání dávky, pokud tato osoba skutečně nevykonává nějakou činnost (rekvalifikace, veřejná služba, dobrovolnická služba, závislá činnost, apod.), klesá částka jejího živobytí na 2.020 Kč. Naopak v případě odpracování veřejné či dobrovolnické služby ve výši 30 hodin v kalendářním měsíci částka živobytí osoby vzroste o **430 Kč** na 3.310 Kč.

Rozdíl mezi minimální a maximální výší dávky (při nezměnění ostatních rozhodných skutečností) je tak **1.290 Kč** měsíčně.

U klienta č. 2, tedy u osoby posuzované v pořadí jako druhé, činila částka jejího živobytí 2.600 Kč. Po 6 měsících pobírání dávky, pokud tato osoba skutečně nevykonává nějakou činnost (rekvalifikace, veřejná služba, dobrovolnická služba, závislá činnost, apod.), klesá částka jejího živobytí na 2.020 Kč. V případě odpracování veřejné či dobrovolnické služby ve výši 30 hodin v kalendářním měsíci částka živobytí osoby vzroste o **290 Kč** na 2.890 Kč. Rozdíl mezi minimální a maximální výší dávky (při nezměnění ostatních rozhodných skutečností) je tak **870 Kč** měsíčně.

Analýzou případových studií se tedy jednoznačně verifikovala skutečnost, že u osob posuzovaných společně s dalšími osobami podle § 4 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, není navýšení za výkon veřejné služby ve výši 20 či 30 hodin měsíčně tak zásadní a tedy stejně motivující, jako je tomu u osob samostatně posuzovaných.

Za výkon té samé práce (veřejné služby) tak v případě jednotlivce může rozdíl v měsíční výši dávky činit až 1.659 Kč, zatímco u osoby posuzované jako druhé v pořadí v rámci okruhu společně posuzovaných osob maximálně 870 Kč.

Snížení dávky u společně posuzovaných osob (o 580 Kč či o 860 Kč měsíčně), pokud není veřejná služba vykonávána vůbec, má mnohem menší dopad než v případě jednotlivců (o 1.106 Kč měsíčně). Motivace při výkonu veřejné služby ve výši 30 hodin v kalendářním měsíci je výrazně větší u jednotlivců (navýšení o 553 Kč měsíčně) než u společně posuzovaných osob (navýšení o 430 Kč či o 290 Kč měsíčně).

Podmínky by dle mého názoru měly být stejné pro všechny osoby v hmotné nouzi. Ba naopak bych řekl, že pro stát je daleko důležitější, aby byli motivováni především rodiče, kteří vychovávají děti a šli jim tak dobrým příkladem. Je tedy jednoznačné, že právní úprava účinná do 31.12.2011 v této oblasti je nevyhovující, pro osoby v hmotné nouzi, které jsou společně posuzované, demotivující a v neposlední řadě není ani spravedlivá. Mělo by tedy dojít k její změně.

5.4 Analýza případových studií k problematice stanovení rozhodného období pro zjišťování příjmů

Z analýzy případových studií k této problematice vyplývá, že podstatný pokles příjmu tak, jak je definován v zákoně a následně i v metodickém pokynu Ministerstva práce a sociálních věcí, jen situaci pro žadatele komplikuje. Díky nejasnému výkladu a jisté nelogičnosti při jeho využití jen stěží může žadatel tušit, kdy dojde k jeho využití.

Zmíněnou nelogičnost spatřuji v tom, že člověk, který přijde o práci a již třetí měsíc nemá žádný příjem, tak na dávky pomoci v hmotné nouzi nedosáhne (klient č. 1). Paradoxem je, že v tomto případě byl klient motivován tím, aby státu ušetřil peníze, nechtěl si jít ihned po ztrátě zaměstnání žádat o sociální dávky a žil z úspor. Ve chvíli, kdy byl již třetí měsíc bez příjmu, tak žádnou dávku nedostal. Naopak, kdyby si o dávku šel požádat hned v měsíci červenci a nečekal další dva měsíce, možná by nárok na dávku vznikl.

Tato situace, kdy občan okamžitě po ztrátě zaměstnání svoji situaci řeší a okamžitě si jde požádat o některou z dávek pomoci v hmotné nouzi, dokumentuje případová studie č. 2.

Úplným paradoxem je potom situace uvedená pod č. 3, kdy občan žádné příjmy neměl, a jen díky nepřerušnému živnostenskému oprávnění mu byl příjem v rozhodném období započítán. Pokud by si tento žadatel podal žádost až v měsíci následujícím po měsíci, ve kterém přerušil živnostenské oprávnění, mohlo by se jednat o podstatný pokles příjmu a tím pádem by došlo k přiznání dávky.

Stanovení rozhodného období, a vlastně i příjmu občana, je velmi složité a nepřehledné, následkem čehož občan jen těžko dokáže odhadnout, zdali mu nárok na dávku vznikne či nikoli. Díky tomu tak musí správní orgány vést zvýšené množství správních řízení, což se státu pochopitelně prodražuje.

Jak vyplývá z výše uvedeného, stanovení rozhodného období pro zjišťování příjmů při podání žádosti o některou z dávek pomoci v hmotné nouzi je demotivující, nespravedlivé a jen těžko srozumitelné. Právní úprava účinná do 31.12.2011 je i v této oblasti nevyhovující, proto by mělo dojít k úpravě i tohoto ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi.

ZÁVĚR

Tématem mé bakalářské práce je, jak efektivněji pomáhat osobám v hmotné nouzi. V teoretické části bakalářské práce jsem na základě dostupné odborné literatury definoval klíčové pojmy, jejichž znalost je pro naplnění stanoveného cíle velmi podstatná, a to systém pomoci v hmotné nouzi v systému sociálního zabezpečení, definoval jsem pojem osoby v hmotné nouzi, či co rozumím pod pojmem efektivnější pomoc těmto osobám. Při zpracování teoretické části jsem byl většinou odkázán na příslušné právní normy či metodické pokyny, neboť na knižním trhu není dosud dostatečné množství relevantní literatury věnující se této problematice.

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, zda ve vybraných oblastech zákona o pomoci hmotné nouzi (konkrétně oblastí „Problematika veřejné služby a její návaznosti na příspěvek na živobytí“ a „Stanovení rozhodného období pro zjišťování příjmů“) je právní úprava účinná do 31.12.2011 pro praxi vyhovující, a pokud ne, tak navrhnout opatření vedoucí k efektivnější pomoci osobám v hmotné nouzi prostřednictvím změny zákona.

Abych mohl odpovědět na hlavní cíl bakalářské práce, bylo zapotřebí definovat dva dílčí cíle výzkumné činnosti. Zjistit, zda je výkon veřejné služby ve výši 20 či 30 hodin v kalendářním měsíci více motivující u osob samostatně posuzovaných než u osob posuzovaných se společně posuzovanými osobami, a zda je stanovení rozhodného období pro zjišťování příjmů pro osoby v hmotné nouzi přehledné a spravedlivé.

Z analýzy dokumentů a z případových studií jednoznačně vyplynulo, že navýšení za výkon veřejné služby ve výši 20 či 30 hodin je více motivující u osob samostatně posuzovaných než u osob společně posuzovaných.

Z případových studií jasně vyplývá, že stanovení rozhodného období pro zjišťování příjmů je velmi komplikované a činí systém méně přehledným, předvídatelným, logickým a také spravedlivým. Zkoumání příjmů osoby či společně posuzovaných osob tři měsíce před podáním žádosti se mi zdá být vyhovující, jednoznačné a pro všechny stejné.

Na základě těchto zjištění doporučuji, aby odpracování veřejné služby bylo bonifikováno u všech osob stejně, a to bez ohledu na to, zda jsou posuzovány samostatně nebo se společně posuzovanými osobami. Tato bonifikace by tak neměla být vázána na částku živobytí té které osoby, ale měla by jasně být dána určitým paušálem využívaným pro všechny osoby v hmotné nouzi, kterých se výkon veřejné služby týká.

U stanovení rozhodného období pro zjišťování příjmů doporučuji, aby byl zrušen podstatný pokles příjmu.

Navržené změny zákona by měly mít za následek efektivnější pomoc osobám v hmotné nouzi, přičemž by měly být prospěšné jak pro stát, tak pro osoby v hmotné nouzi. Pro osoby v hmotné nouzi by byl systém logičtější, předvídatelnější, jednodušší a spravedlivější. Pro stát by byl úspornější a dávky by byly adresnější.

Toto mé doporučení vychází jednak z vlastní zkušenosti s uplatňováním nejednotného postupu orgánů pomoci v hmotné nouzi, z analýzy zkoumaných dokumentů a v neposlední řadě i z analýzy jednotlivých případových studií.

RESUMÉ

Celá práce je rozdělena do pěti kapitol, přičemž teoretickou část tvoří tři kapitoly a praktickou část dvě.

První kapitola se zabývá zasazením systému pomoci v hmotné nouzi do systému sociálního zabezpečení, mapuje historii a současnost zákona o pomoci v hmotné nouzi, obecně definuje dávky pomoci v hmotné nouzi a některé další pojmy, jejichž znalost je pro naplnění stanoveného cíle velmi podstatná.

Druhá kapitola definuje pojem osoby v hmotné nouzi, vymezuje příčiny a důsledky hmotné nouze, a také uvádí možnosti, jak s lidmi v hmotné nouzi pracovat.

Třetí kapitola je zaměřena na efektivnější pomoc osobám v hmotné nouzi, tedy na vymezení jednotlivých oblastí, kterým se věnuji podrobněji. Jde o problematiku veřejné služby a její návaznosti na příspěvek na živobytí a dále o stanovení rozhodného období pro zjišťování příjmů při podání žádosti o dávky pomoci v hmotné nouzi.

Ve čtvrté kapitole pak popisují kvalitativní výzkumnou strategii, výzkumné cíle a časový harmonogram a použité výzkumné techniky.

Ke každé zkoumané oblasti (problematika veřejné služby a její návaznosti na příspěvek na živobytí a stanovení rozhodného období pro zjišťování příjmů při podání žádosti o dávky pomoci v hmotné nouzi) jsem uvedl tři kazuistiky, které jsem popsal a následně analyzoval v kapitole páté.

ANOTACE

Tématem mé bakalářské práce je, jak efektivněji pomáhat osobám v hmotné nouzi prostřednictvím změny zákona. V teoretické části práce jsem definoval systém dávek pomoci v hmotné nouzi v oblasti sociálního zabezpečení, uvedl a popsal jednotlivé dávky pomoci v hmotné nouzi, definoval osoby v hmotné nouzi, vysvětlil, co rozumím pod pojmem efektivnější pomoc osobám v hmotné nouzi a popsal dvě problematické oblasti zákona. V praktické části jsem poté za využití případových studií zjišťoval, zda v těchto dvou vybraných oblastech zákona o pomoci v hmotné nouzi je právní úprava účinná do 31.12.2011 pro praxi vyhovující či nikoli.

Klíčová slova: dávky pomoci v hmotné nouzi, osoby v hmotné nouzi, životní minimum, existenční minimum, efektivnější pomoc, příspěvek na živobytí, veřejná služba, rozhodné období, sociální vyloučení, nezaměstnanost.

ANNOTATION

This thesis is concerned with how help can be provided to people in need more efficiently and with how changes to the law might facilitate this. The theoretical section defines the benefits for people who are recipients of welfare, it describes the social benefits per se, and it defines people who are in need. Furthermore, the notion of "more efficient help" is explained as it pertains to this paper. Two problematic areas of the current law are described. Employing case studies, the practical part analyses two particular areas of the law to find out if the current law is compatible with their practical implementation.

Keywords: social benefits, people in need, subsistence level, subsistence wage, more efficient help, living allowance, public service, decisive term, social exclusion, unemployment.

SEZNAM POUŽITÉ LITETRATURY A DALŠÍCH PRAMENŮ

ZÁKONY

- 1) Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod
- 2) Zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů
- 3) Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů
- 4) Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů
- 5) Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
- 6) Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM LITERATURY

- 7) DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000, 374 s. ISBN 80-246-0139-7
- 8) GIDDENS, A. *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Argo, 1999, 550 s.
- 9) HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2
- 10) KOTÝNKOVÁ, M. *Sociální ochrana chudých v České republice*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2007, 136 s. ISBN 978-80-245-1302-7
- 11) KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3
- 12) KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007, 503 s. ISBN 80-7357-276-1
- 13) MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 352 s. ISBN 80-7367-002-X
- 14) MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Obec a veřejná služba*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010, 51 s. ISBN 978-80-7421-020-4
- 15) MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 332 s. ISBN 80-247-1362-4

- 16) NIEDERLE, P. *Zákon o pomoci v hmotné nouzi a zákon o životním a existenčním minimu*. 1. vyd. Praha: Institut pro místní správu Praha, 2009, 147 s. ISBN 978-80-86976-17-4
- 17) PŘIB, J. KEPKOVÁ, M. NIEDERLE, P. aj. *Průvodce sociálními dávkami 2011*. 1. vyd. Praha: Ermat Praha, 2011, 151 s. ISBN 978-80-86140-69-8
- 18) STRAUSS, A. CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. 1. vyd. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999, 196 s. ISBN 80-85834-60-X
- 19) VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, 444 s. ISBN 80-7178-214-9

DALŠÍ PRAMENY

- 20) Důvodová zpráva k zákonu č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi
- 21) Důvodová zpráva k zákonu č. 366/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
- 22) Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 1/2006
- 23) Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 2/2006
- 24) Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 2/2007
- 25) Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 5/2007
- 26) Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 8/2007
- 27) Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 11/2007
- 28) Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 5/2008
- 29) Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 6/2008
- 30) Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 5/2009
- 31) Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 1/2009 k veřejné službě
- 32) Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 2/2009 k veřejné službě
- 33) Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 3/2009 k veřejné službě
- 34) Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 1/2010 k veřejné službě
- 35) Metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí č. 2/2010 k veřejné službě

INTERNETOVÉ ZDROJE

36) Efektivita – Wikipedia. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Efektivita> 04.02.2012

37) Gabriela Lešáková, Sociální pracovnice, nebo úřednice?

<http://socialnirevue.cz/item/socialni-pracovnice-nebo-urednice/category/socialni-prace>.

04.03.2012

38) Pomoc v hmotné nouzi. <http://www.mpsv.cz/cs/5>. 01.12.2011

39) Životní a existenční minimum. http://portal.mpsv.cz/soc/hn/obcane/zivotni_min.

01.12.2011

40) Statistická ročenka sociálního zabezpečení v České republice 2011.

<http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/kapitola/0001-11-2010-2500>. 04.02.2012